

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 74 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 De onder '2 Algemene regels' geformuleerde bepalingen met betrekking tot een vraag zijn mutatis mutandis ook van toepassing op een kolon.
- 2 Bij de beoordeling van een essayvraag geldt dat, indien het maximum aantal woorden is overschreden, hiervoor geen scorepunt(en) in mindering wordt/worden gebracht.

- 3 Bij de beoordeling van de vertaling moet de score 0 worden toegekend indien in een kolom een zeer ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolom.
- 4 Indien bij de vertaling een aantekening is genegeerd en indien dit heeft geleid tot een onjuiste weergave van het desbetreffende tekstelement, één scorepunt / meerdere scorepunten in mindering brengen, afhankelijk van de zwaarte van de fout en het maximum van het desbetreffende kolom.
- 5 Indien bij de vertaling van een kolom een Latijns woord niet is vertaald en dit woord niet van essentieel belang is voor de betekenis van dit kolom, één scorepunt in mindering brengen, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1

1 maximumscore 1

De afspraak tussen een aantal mannen (onder wie de man van Lucretia) om elkaars vrouwen onverwachts te bezoeken / om te kijken wiens vrouw het meest kuis was / een voorbeeldig leven leidde.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'De afspraak tussen een aantal mannen (onder wie de man van Lucretia) om Lucretia onverwachts te bezoeken'.

2 maximumscore 2

- pavidam (regel 6) 1
- obstinatum (regel 9) 1

3 maximumscore 2

- a. metu heeft betrekking op de dood 1
- b. terrore heeft betrekking op schande / een slechte naam 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerkingen

- *Niet fout rekenen wanneer bij a. als antwoord is gegeven 'angst voor de dood'*
- *Niet fout rekenen wanneer bij b. als antwoord is gegeven 'angst voor schande / een slechte naam'*

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • (tanto) malo (regel 13) • (rem) atrocem (regel 15) <p><i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer als één van de antwoorden is gegeven 'expugnato (decore muliebri) (regel 13)'.</i></p>	1 1
5	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • Brutus heeft (door de Tarquiniï / de koninklijke familie te verdrijven) een einde gemaakt aan het koningschap/terreurbewind / de basis gelegd voor de republiek • Lucretia's dood/verkrachting heeft Brutus doen besluiten (om zijn imago van onnozelheid af te schudden en) de leiding te nemen in de opstand tegen de Tarquiniï / tot actie aangezet <p>Of woorden van overeenkomstige strekking.</p>	1 1
6	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • pudicitia maakt in het Latijn onderdeel uit van de ablativus absolutus (amissa pudicitia) / van een bijwoordelijke bepaling (amissa pudicitia) • In de vertaling is pudicitia als lijdend voorwerp (in een betrekkelijke bijzin) vertaald (die haar eerbaarheid verloren heeft) <p>Of woorden van overeenkomstige strekking.</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer als antwoord over de vertaling is gegeven 'In de vertaling is pudicitia vertaald alsof er in het Latijn een accusativus staat'.</i></p>	1 1
7	maximumscore 1 haud impune (regel 21-22)	
8	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • a. (Haar vader en haar echtgenoot) schenken haar vergiffenis omdat ze tot deze daad gedwongen is • b. (De) vergiffenis (die jullie mij geven) weiger ik mijzelf te geven 	1 1
9	B	
10	maximumscore 1 Livius wil (door Lucretia deze woorden in de mond te leggen) de lezer voorbeelden van goed gedrag geven / Livius benadrukt in zijn werk de (Romeinse) deugd(en). Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • habebat (is imperfectum en) beschrijft een situatie: Lucretia hield een mes verborgen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • cecidit (is perfectum en) beschrijft een moment uit het verhaal: Lucretia viel stervend voorover 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Wanneer alleen als antwoord is gegeven 'habebat beschrijft een situatie en cecidit een moment uit het verhaal' 1 scorepunt toekennen.</i>	
12	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • 'prins' in de vertaling is explicieter dan regiam, dat 'koninklijk / behorend bij een koning' betekent 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • 'bezoedelde' in de vertaling is explicieter dan iniuriam, dat 'onrecht' betekent 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
13	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • In de regels 21-24 laat Lucretia Brutus en de andere mannen beloven haar verkrachter te straffen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In de regels 32-34 zweert Brutus de hele koninklijke familie te zullen verdrijven / het koningschap te zullen beëindigen 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
14	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • a. Zij hadden de indruk dat Brutus niet bepaald intelligent of initiatiefrijk was 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • b. Brutus was bang ook zelf het slachtoffer te worden (van de terreur) van koning Tarquinius / van de koninklijke familie / uit de weggeruimd te worden 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Tekst 2

15	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • De Ianiculum was bezet/veroverd door de vijanden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De Palatijn en het Capitool waren in handen van de Romeinen / niet veroverd 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Opmerking

Wanneer alleen als antwoord is gegeven 'De ene heuvel was bezet door vijanden, de andere twee heuvels waren in handen van de Romeinen' 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Twee van de volgende antwoorden:

- asyndeton
- trikolon
- infinitivus historicus

per juist antwoord

1

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als één van de antwoorden is gegeven 'climax'.

17 A

18 maximumscore 1

Uit de woorden die Horatius Cocles tegen de Etrusken uitspreekt, blijkt dat hij koningschap/monarchie koppelt aan slavernij/onvrijheid.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

19 maximumscore 2

- Ze gooiden (van alle kanten) hun speren naar Horatius Cocles
- Ze stormden (allemaal) op Horatius Cocles af / Ze probeerden (met een gezamenlijke aanval) Horatius Cocles weg te duwen

1

1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

20 maximumscore 2

- fragor (rupti pontis) (regel 25)
- clamor (Romanorum, alacritate perfecti operis sublatus) (regel 25-26)

1

1

Tekst 3 en Tekst 2

21 maximumscore 3

- a. Bij Livius bleven alle projectielen op zijn schild steken / werd Horatius Cocles door geen enkel projectiel getroffen
- b. met heel veel moeite (was overgezwommen) (regel 4-5)
- zonder dat hij tijdens het zwemmen ook maar één wapen had verloren (regel 5-6)

1

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

- Kolon 22**
- 22 **maximumscore 2**
 Forte (kolon 24 t/m 26) T. Manlius (kolon 23 en 27) cum suis turmalibus evasit,
 Toevallig reed T. Manlius met zijn ruiters een heuvel op,
- forte** sterk/moedig 1
- Kolon 23**
- 23 **maximumscore 1**
 consulis filius
 (de/een) zoon van de consul
- Kolon 24**
- 24 **maximumscore 1**
 inter ceteros turmarum praefectos
 tussen de overige commandanten/aanvoerders van de ruiterafdelingen
- Kolon 25**
- 25 **maximumscore 2**
 qui exploratum (kolon 26) dimissi erant
 die op verkenning waren (uit)gestuurd
- Kolon 26**
- 26 **maximumscore 1**
 in omnes partes
 naar alle richtingen/kanten,
- Kolon 27**
- 27 **maximumscore 1**
 super castra hostium
 boven een/het legerkamp van de vijand(en),
- Niet fout rekenen: boven het vijandelijke legerkamp
 Niet fout rekenen: **castra** legerkampen
- Kolon 28**
- 28 **maximumscore 2**
 ita ut vix teli iactu ab statione proxima abesset.
 zo dat / zodat hij nauwelijks een speerworp afstand van de dichtstbijzijnde
 wachtpost (verwijderd/weg/af) was.

Vraag	Antwoord	Scores
<p>Kolon 29 29 maximumscore 1</p>	<p>Ibi Tusculani erant equites; Daar waren Tusculaanse ruiters;</p>	
<p>Kolon 30 30 maximumscore 1</p>	<p>praeerat Geminus Maecius, Geminus Maecius stond aan het hoofd (van hen) / voerde het bevel (over hen),</p>	
<p>Kolon 31 31 maximumscore 2</p>	<p>vir (kolon 32) inter suos (kolon 33) clarus. een beroemd man onder de zijnen / zijn mensen/soldaten.</p>	
	<p>clarus niet verbonden met vir</p>	0
<p>Kolon 32 32 maximumscore 1</p>	<p>cum genere niet alleen door (zijn) afkomst</p>	
<p>Kolon 33 33 maximumscore 1</p>	<p>tum factis maar ook door (zijn) daden</p>	
<p>Kolon 34 34 maximumscore 2</p>	<p>Is ubi Romanos equites (kolon 35 t/m 37) cognovit, Zodra/Toen hij de Romeinse ruiters herkende/opmerkte / herkend/opgemerkt had/heeft,</p>	
	<p>equites paarden</p>	1
<p>Kolon 35 35 maximumscore 2</p>	<p>insignemque inter eos praecedentem consulis filium en opvallend/duidelijk tussen/onder hen de vooropgaande zoon van de consul</p>	
	<p>Niet fout rekenen: en de zoon van de consul opvallend tussen/onder hen omdat hij vooropging / opvallend omdat hij tussen/onder hen vooropging</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 36		
36	maximumscore 1 - nam omnes inter se (kolon 37) noti erant - - want allen kenden elkaar -	
Kolon 37		
37	maximumscore 1 utique illustres viri, in elk geval de vooraanstaande/belangrijke mannen,	
Kolon 38		
38	maximumscore 1 (kolon 39) ait zei hij	
Kolon 39		
39	maximumscore 2 “Unane (kolon 38) turma Romani (kolon 40) bellum gesturi estis? “Zijn jullie, Romeinen, van plan met één ruiterafdeling oorlog te voeren / Zullen jullie, Romeinen, met één ruiterafdeling oorlog voeren?	
	bellum gesturi estis jullie voeren oorlog	1
	bellum gesturi estis jullie hebben oorlog gevoerd / voerden oorlog	0
Kolon 40		
40	maximumscore 1 cum Latinis sociisque met/tegen de Latijnen en hun bondgenoten	
	cum samen met	0
Kolon 41		
41	maximumscore 2 Quid interea consules (kolon 42) agent?” Wat zullen intussen de consuls doen?”	
	Niet fout rekenen: consules agent de consuls doen	
Kolon 42		
42	maximumscore 1 quid duo exercitus consulares wat (zullen) de twee legers van de consuls / de twee consulaire legers (doen)	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Kolon 43

43 maximumscore 2

“Aderunt in tempore”

“Ze zullen op tijd / op het juiste moment aanwezig zijn”

Niet fout rekenen: **Aderunt** ze zijn aanwezig

Kolon 44

44 maximumscore 1

Manlius inquit,

zei Manlius,

Kolon 45

45 maximumscore 2

“et cum illis aderit Iuppiter ipse,

“en met hen zal Juppiter zelf aanwezig zijn,

Niet fout rekenen: **aderit** is aanwezig

cum niet vertaald als voorzetsel

0

Kolon 46

46 maximumscore 2

foederum a vobis violatorum testis,

(als) getuige van door jullie geschonden/verbroken verdragen,

Niet fout rekenen: **foederum a vobis violatorum** van het door jullie geschonden verdrag

foederum niet vertaald als vorm van het zelfstandig naamwoord **foedus**

0

Kolon 47

47 maximumscore 1

qui plus potest polletque”.

die meer kan en (meer) macht heeft”.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 4 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	Livius, AUC I 58-59.2
tekst 2	Livius, AUC II 10
tekst 3	Uit: Dionysius van Halicarnassus, Ἱστορικὴ Ἀρχαιολογία V 24.3
tekst 4	Livius, AUC VIII 7.1-5